

DOI [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2025-3\(117\)-46-50](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2025-3(117)-46-50)

УДК 378.046(075.8):745/749 (477.86)Д 79

Вікторія Валеріївна Дутка,

кандидат мистецтвознавства, доцент професор кафедри декоративного мистецтва Косівського державного інституту декоративного мистецтва, м. Косів, Україна, radiokosiv@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0002-6269-7486>

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПРАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАГІСТРА ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ В КОСІВСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ІНСТИТУТІ ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА

У статті проаналізовано практичні експерименти магістрів освітньо-професійної програми «Декоративне мистецтво» Косівського державного інституту декоративного мистецтва, які лягають в основу підготовки кваліфікаційних дипломних робіт. Науково-дослідна складова навчального процесу формується у синтезі польових розвідок, теоретичного аналізу результатів пошукової діяльності здобувача та практичної апробації обраної теми в різноманітних матеріалах і техніках декоративного мистецтва. Обґрунтовано актуальність творчих підходів під час переосмислення усталених традицій формотворення та декорування виробів народного мистецтва та ремесел.

Ключові слова: магістерська освітня програма, мистецтво, творчість, експеримент, дослідження, польові розвідки, теоретичний аналіз, практичні апробації.

Актуальність теми статті. Магістерська освітньо-професійна програма «Декоративне мистецтво» в Косівському державному інституті декоративного мистецтва за змістом та логічною структурою покликана надати навички дослідницької, аналітичної та проектно-діяльності здобувачів, що впливають на формування професійних ком-

петентностей у контексті інноваційної творчої практики. При цьому наукова та творча складові навчання реалізуються через експериментальну діяльність. Вона, незважаючи на академічну свободу здобувача – обирати тему дослідження та проектування, має чіткий алгоритм проведення, дотримання якого забезпечує ефективні результати освітнього процесу. Розроблений зміст

та послідовність утілення творчого експерименту в магістерських проєктах освітньої програми є результатом науково-педагогічного досвіду викладацького колективу кафедри декоративного мистецтва інституту. Упровадження методів експериментальної діяльності є важливим у реалізації Стратегії навчального закладу – формуванні освітнього середовища, збереженні та забезпеченні тяглості народних традицій у галузі декоративного мистецтва та ремесел.

Мета статті полягає у висвітленні алгоритму експериментальної практичної діяльності магістрів, яка прирівнюється до наукових досліджень у галузі знань «Культура та мистецтво», та наведення прикладів, що демонструють напрями творчих експериментів здобувачів. Додатковим завданням у роботі є розкриття інноваційних підходів у вирішенні творчих завдань здобувачів, які мають важливе значення у формуванні сучасних мистецьких концепцій.

Виклад основного матеріалу. Мистецтво як частина культури суспільства є ціннісною матеріальною і духовною спадщиною. Митці, звертаючись до багатогранних надбань минулого, осмислюючи мистецький спадок, намагаються формувати авторський художньо-образний стиль. При цьому більшість із них експериментують, моделюють власну картину світу, пізнаючи його у творчості через призму особистісного світосприйняття. У процесах образотворення, вільних від певних усталених стереотипів, народжуються інноваційні стратегії розвитку мистецтва, критерії його оцінювання та, у кінцевому результаті, нові й креативні підходи до створення мистецьких продуктів. Саме творчий експеримент є оригінальним процесом пізнання, його ми розглядаємо як наукове дослідження магістрів з метою винайдення та впровадження **оригінальних формотворчих концепцій, креативних технологічних інновацій та авторських художніх образів.**

Від останньої третини ХІХ ст. і до наших часів поняття мистецького експерименту зазнало розвитку та змін, які були спричинені зміною культурних епох. У другій половині ХХ ст. німецький філософ та теоретик культури Вальтер

Беньямін утвердив це поняття в сучасному поняттєво-категоріальному апараті естетики, показав його залученість до художньо-естетичного та філософсько-естетичного дискурсів, що й сьогодні допомагає усвідомлювати та сприймати специфіку сучасного мистецтва [2, с. 53–59].

Експеримент у мистецтві – це завжди зародження нової якості твору, нової пластичної лексики, що репрезентує його інакше прочитання в історичному зрізі. Це стало часто поштовхом до генезису нового стилю, напряду, течії. В історії мистецтва за кожним із таких спрямувань стояв художник чи група митців, творчі інтенції яких реалізувалися у створенні нової парадигми, нових естетичних ідеалів, нової образності [12, с. 234–248].

У цьому контексті слід згадати українських художників-новаторів – Василя Кандинського, Казимира Малевича, Олександри Екстер, Олександра Архипенка та інших, які, відображаючи власне, суб'єктивне світосприйняття, формували нові естетичні форми та концептуальні засади мистецтва модернізму в його течіях: абстракціонізму, супрематизму, кубофутуризму, фовізму та футуризму.

Дослідниця Олена Бенюк у працях, присвячених мистецьким експериментам в естетичному дискурсі, зазначає, що представники кубізму, футуризму, абстракціонізму, супрематизму, експериментуючи із формою, доводили її повноцінність як виражального та образотворчого засобу, наголошували, на її здатності визначати суть художнього твору, формувати композицію, простір тощо, при цьому, зберігали концептуальну унікальність. І кожен своїм шляхом виявляв здатність форми визначати всі інші образотворчі засоби в художньому творі. Різноманіття експериментів із формою доводило, що вона як засіб творення художнього образу є настільки гнучкою та місткою, що якась одна концепція не була б здатна охопити всіх її видозмін [2, с. 252–256].

У своїх наукових розвідках дослідниця Анна Чирва вводить поняття «науково-художній експеримент», який, завдяки створенню інтерактивних моделей «штучного життя», надихає і породжує нову естетику та художню

цінність у проєктних концептах. Дослідниця зазначає, що технічні інновації відкрили мистецтву нові обрії у вигляді раніше невідомих видів, таких як мистецтво фотографії та кіно, мистецтво книгодрукування та ін.

Художній експеримент сприяв появі нових видів експериментального мистецтва (геппенінг, перформанс, лендарт, віджейарт), подоланню меж між мистецтвом і «немистецтвом» та створив умови для одночасного та рівноправного співіснування традиції та новаторства у мистецьких практиках [11, с. 1169-1174].

Отож аналіз попередніх досліджень теми експериментів у мистецтві підтверджує відносну тотожність між поняттями «творчість» та «наука», адже в результаті обидвох видів діяльності утворюється інноваційний продукт. Це повністю відповідає меті освітньої програми «Декоративне мистецтво» – формувати ключові професійні компетентності, адекватні сучасним тенденціям розвитку науки й спеціальності та її інтегральній компетентності – здатність розв'язувати складні задачі та практичні проблеми в галузі декоративного мистецтва, що передбачає проведення наукових досліджень та здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

Фокус освітньої програми націлено на забезпечення розвитку професійних здібностей щодо навиків здійснення наукового дослідження художніх творів та явищ, розвитку творчого мислення, креативності, здатності виконувати творчі роботи в різних техніках декоративного мистецтва, самоорганізації, спроможність самонавчатись.

Ключовими фаховими компетентностями програми є вміння переосмислювати базові знання, демонструвати розвинену творчу увагу, використовувати власну образно-асоціативну мову у створенні художнього образу та здатність формувати мистецькі концепції на підставі проведення дослідження тих чи інших аспектів художньої творчості.

У рамках упровадження цієї програми експериментальна науково-дослідна складова навчального процесу формується за наступним **алгоритмом**:

- проведення польових розвідок;
- теоретичний аналіз результатів пошукової діяльності здобувача;
- практична апробація обраної теми в різноманітних матеріалах та техніках декоративного мистецтва.

У цьому ланцюгу експериментальна практична діяльність, що відноситься до третього елемента алгоритму, відіграє провідну роль, адже винайдення формотворчих та технологічних інноваційних концепцій є релевантним видом діяльності в галузі «Культура та мистецтво». На освітньому рівні «Магістр» вона займає вагомe місце у логічно-структурній схемі освітньої програми та реалізується в освітніх компонентах «Проєктування», «Дипломне проєктування» «Переддипломна практика».

Розглянемо декілька варіантів практичних експериментів магістрів освітньо-професійної програми «Декоративне мистецтво», які ілюструють основний контекст даного дослідження.

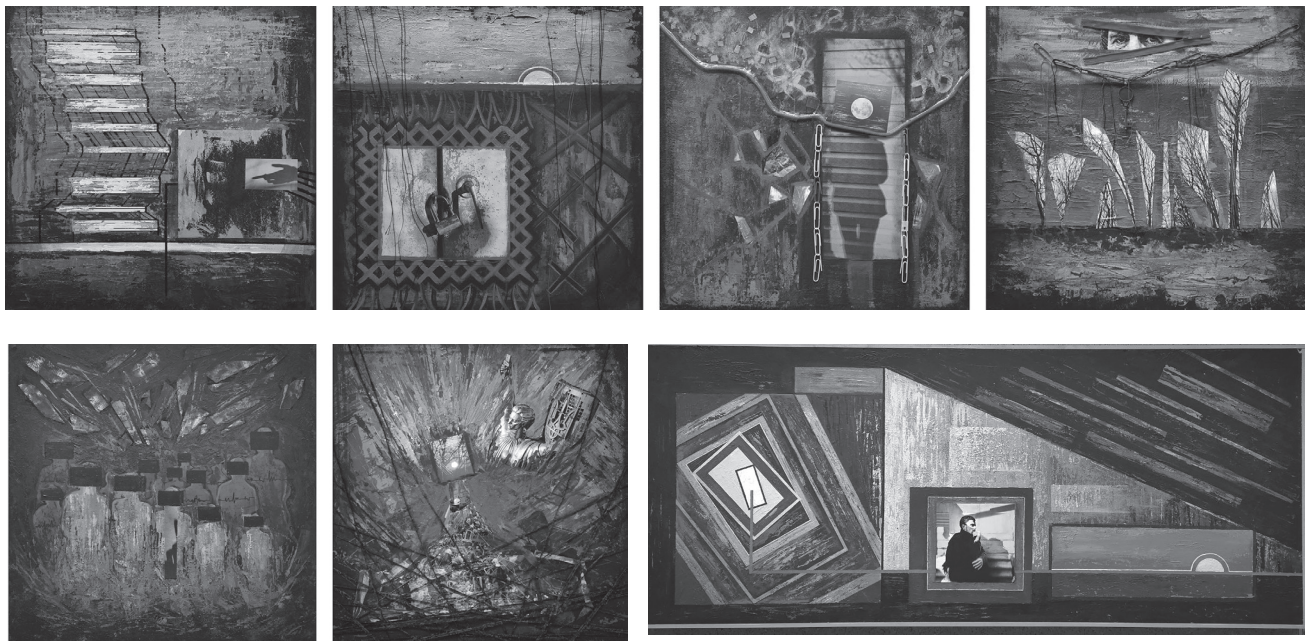
Проєкт Ольги Далабжак – серія художніх творів «Облечені війною серця вічно сіятимуть зорями» (іл. 1–7) презентує дослідження творчості українських та зарубіжних митців-концептуалістів у контексті найхарактерніших художньо-стильових особливостей напряду. Практичне значення роботи полягає в аналізі творчості представників постмодерного мистецтва та втіленні ідей концептуалізму в авторській мистецькій практиці.

Для досягнення мети магістрантка запланувала виконання наступних завдань:

- здійснити польові розвідки, що передбачає збір та фотофіксацію зразків творів представників концептуалізму;

- провести теоретичний аналіз фактологічних матеріалів: виявити основні ознаки концептуалізму; охарактеризувати творчість визначних зарубіжних художників-концептуалістів; визначити тенденції концептуалізму в сучасних мистецьких практиках українських художників;

- виконати практичну апробацію обраної теми: віднайти власні образотворчі прийоми концептуалізму для реалізації авторського проєкту.

Іл. 1–7. О. Далабожак. Серія творів «Обпечені війною серця вічно сіятимуть зорями»

У процесі дослідницького експерименту здобувачка виявила важливий для неї факт: концептуальність вдало синтезується зі складними, глибоко філософськими, соціальними, гостросюжетними темами. Відхід авторки від академічної ідеальності художнього твору та прискіпливої уваги до правильності компонентів композиції, від надмірного ілюстрування та прийнятного вигляду картини чи іншого артоб'єкта, який мав би вписуватися в класичні канони мистецтва, надає всі підстави для того, щоб упевнено будувати авторську траєкторію серії робіт. Тож результатом експериментальної діяльності у проєкті є втілення людських психоемоційних станів у контексті рутини війни на основі застосування базових засад концептуалістичного напрямку в декоративному живописі. Тому, згідно з дослідженням характерних особливостей мистецького напрямку, закладені в роботі сенси домінують над ідеалізованим кінцевим візуальним результатом. Авторка так описує свої відчуття у процесі експериментальної діяльності: «Вихід за стандартні рамки й межі академічних підходів у вираженні художнього образу викликав потребу в

застосуванні не тільки звичних технік живопису, а й додаванні фрагментів текстилю, металу, авторських фото, які загострюють умовність у серії художніх творів». Отже, багаж власних творчо-філософських рефлексій, дослідження особливостей та ключових характеристик концептуального напрямку в мистецтві – усе це сприяло формуванню інноваційної художньої стилістики авторських творів.

Кваліфікаційна магістерська робота Михайла Фроляка – серія «Портрети гуцульських народних майстрів» (іл. 8–13) – передбачає кілька етапів, кожен із яких є важливим для досягнення бажаного результату – знайти інноваційні способи відображення духовної харизми майстрів народного мистецтва Гуцульщини в портретному жанрі. Початковий етап – ретельне вивчення творчості кожного майстра. Для цього застосовано польові розвідки, результатом яких є детальний матеріал щодо творчої біографії особи, доповнений оригінальними світлинами. Аналіз цього доробку дозволяє визначити, що саме потрібно підкреслити в портреті, щоб він став не просто зображенням людини, а візуальним вираженням його творчого кредо.

Адже особистість майстра асоціюється з тим доробком, який він зробив у становлення та розвитку народного мистецтва Гуцульщини.

Наступним етапом дослідження є творчо-експериментальний – створення ескізів, у яких апробовано різні варіанти композиції, що дає можливість краще визначити, як організувати простір навколо портрета, щоб створити гармонійну, але водночас динамічну композицію. Магістрант намагається знайти акцент, який підкреслює індивідуальність майстра. Це може бути елемент із його творів або характерний вираз обличчя, який демонструє не лише зовнішність, а й творче ставлення до світу.

Під час експерименту використано рукописні та цифрові графічні техніки, синтез яких дозволяє досягти емоційної насиченості, що відповідає настрою та творчому кредо кожного зображеного. «Вугільний рисунок дає змогу створювати не лише точні риси обличчя, а й передавати певну атмосферу, що панувала в житті майстра: глибину його думок, складність творчих пошуків, боротьбу між внутрішнім світом і зовнішнім оточенням», – так характеризує творчий процес автор серії.

Іл. 8-13. М. Фроляк. Серія «Портрети народних майстрів Гуцульщини»

Під час експерименту митець формує взаємодію між академічними техніками й сучасними (цифровими) засобами вираження. Це дозволяє по-новому поглянути на портрет, зробити зображення багатовекторним, інтегруючи в нього не лише зовнішню подібність, а й сам дух творчості майстра, який, завдяки цифровим технологіям, стає невід'ємною частиною його візуального зображення.

Отже, результатом творчого експерименту є поєднання традиційних технік рисунка із сучасними методами цифрових технологій, що створює новий художній дискурс. Це дозволяє передати глибину творчості митців, їхній внутрішній світ і шлях, який вони пройшли, а також зафіксувати важливість їхнього внеску в культуру Гуцульщини.

Висновки. Експериментальна практична діяльність як основна складова комплексу компонентів освітньо-професійної програми «Декоративне мистецтво» Косівського державного інституту декоративного мистецтва має на меті навчити створювати інноваційний мистецький продукт на основі польових розвідок, теоретичного аналізу та виконання практичних завдань у техніках та матеріалах декоративного мистецтва. Шляхом поєднання дослідницької, аналітичної та творчої діяльності відбувається процес наукового дослідження, результатом якого виступають новаторські підходи до продукування креативних формотворчих та технологічних концепцій, нові форми їх інтеграції в сучасний мистецький контекст. Пізнавально-інтелектуальний, інформаційно-діяльний та мотиваційно-ціннісний принципи навчання,

що використовуються під час реалізації освітньо-професійної програми «Декоративне мистецтво», є основою розвитку науки та спеціальності в галузі культури та мистецтва, а отже, є актуальними у сьогоднішніх освітніх реаліях. Результати експериментальної практичної діяльності – інноваційні авторські мистецькі продукти – належать до науково-дослідницької діяльності в зазначеній галузі та демонструють формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів другого освітнього рівня.

Застосування алгоритму науково-дослідної діяльності (проведення польових розвідок, теоретичний аналіз результатів пошукової діяльності здобувача, практична апробація обраної теми в різноманітних матеріалах і техніках декоративного мистецтва) сприяє глибокому та всебічному опрацюванню обраної теми, забезпечує послідовність та ефективну реалізацію поставлених завдань.

Подальші дослідження в цій галузі можуть зосереджуватися на розширенні спектру експериментів із техніками й формами художніх рефлексій для ще глибшого висвітлення національної культурної спадщини молодими митцями у творах декоративного мистецтва.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Адорно Т. Теорія естетики / пер. з нім. Київ : Основи, 2002. 518 с.
2. Бенюк О. Б. Мистецький експеримент в естетичному дискурсі. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва*. 2018. № 3. С. 252–256.
3. Беньямін В. Мистецький твір у добу його технічної відтворюваності. *Вибране* / пер. з нім. Ю. Рибачук, Н. Лозинська. Львів : Літопис, 2002. С. 53–97.

4. Бондар І. С., Русавська В. А., Батченко Л. В. Магістерська робота: концепція наукового дослідження : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2020. 116 с. URL: <https://knushop.com.ua/image/catalog/lira20230617/pdf/12825.pdf?srsId=AfmB0ooyhcAKTaPhEVaX-7zXVWOLeIffNyRkh14yKsRvZX-oErzA-sG>

5. Каціон О. Історична динаміка «експериментального» досвіду в художній творчості. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*. Вип. XX. Київ, 2008. 307 с.

6. Красюк І. Методичні рекомендації до написання й оформлення кваліфікаційних робіт. Кривий Піг : Криворізький Державний педагогічний університет, 2022. 46 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1HwX9zZWOKLbCNlialvX_Jt70LzWc-CJ/view.

7. Кузенко П. Я. Методичні рекомендації до підготовки та захисту кваліфікаційної роботи за другим (магістерським) рівнем вищої освіти. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, 2023. 17 с. URL: <https://odpmr.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/16/2023/09/metodychni-rekomendatsii-do-pidhotovky-ta-zakhystu-kvalifikatsijnoi-roboty-2023.pdf>.

8. Прокопович Т. А., Каленюк О. М. Методичні рекомендації до написання й оформлення випускних кваліфікаційних робіт. Луцьк : Волинський нац. у-т ім. Лесі Українки, 2022. 34 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/22728/3/metod_kval.pdf.

9. Школьна О. Вимоги до підготовки та захисту кваліфікаційної магістерської роботи. Київ : Київський університет ім. Бориса Грінченка, 2023. 39 с.

10. Шагал Р. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX ст.: структурування, методологія, художні позиції. Львів, 2005. 55 с.

11. Чирва А. Художній експеримент в мистецьких практиках постмодернізму. *Народознавчі зошити*. 2020. № 5 (155). С. 1169–1174.

12. Юр М. Художній експеримент як творча стратегія українських митців. *Сучасне мистецтво*. 2014. Вип. 10. С. 243–248.

References

1. Adorno, T. (2002). *Teoriia estetyky* [Theory of aesthetics] (translated from German). Kyiv: Osnovy.

2. Beniuk, O. B. (2018). *Mystetskyi eksperyment v estetychnomu diskursi* [Artistic experiment in aesthetic discourse]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*, 3, 252–256.

3. Beniamin, V. (2002). *Mystetskyi tvir u dobu yoho tekhnichnoi vidtvoriuvanosti* [Artistic work in the age of its technical reproduction]. *Vybrane* (translated by Yu. Rybachuk & N. Lozynska) (pp. 53–97). Lviv: Litopys.

4. Bondar, I. S., Rusavska, V. A., & Batchenko, L. V. (2020). *Mahisterska robota: kontseptsiiia naukovoho doslidzhennia* [Master's thesis: The concept of scientific research]. Kyiv: Vydavnytstvo Lira-K. Retrieved from <https://knushop.com.ua/image/catalog/lira20230617/pdf/12825.pdf?srsltid=AfmBOooyhcAKTaPhEvaX-7zXVWOLeITffNyRkh14yKsRvZX-oErzA-sG>

5. Katsion, O. (2008). *Istorychna dynamika «eksperymentalnoho» dosvidu v khudozhnii tvorchost* [Historical dynamics of "experimental" experience in artistic creativity]. *Aktualni problemy istorii, teorii ta praktyky khudozhnoi kultury*: Vol. 20.

6. Krasiuk, I. (2022). *Metodychni rekomendatsii do napysannia i oformlennia kvalifikatsiinykh robit* [Methodological recommendations for writing and designing qualification works]. *Kryvyi Rih: Kryvorizkyi Derzhavnyi pedahohichnyi universytet*. Retrieved from https://drive.google.com/file/d/1HwX9zZWOKLbCNliaJvx_Jt70LzWc-CI/view

7. Kuzenko, P. Ya. (2023). *Metodychni rekomendatsii do pidhotovky ta zakhystu kvalifikatsiinoi roboty za druhym (mahisterskym) rivnem vyshchoi osvity* [Methodological recommendations for preparing and defending qualification work at the second (Master's) level of higher education]. *Ivano-Frankivsk: Prykarpatskyi natsionalnyi universytet im. V. Stefanyka*. Retrieved from <https://odpnr.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/16/2023/09/>

metodychni-rekomendatsii-do-pidhotovky-ta-zakhystu-kvalifikatsiinoi-roboty-2023.pdf

8. Prokopovych, T. A., & Kaleniuk, O. M. (2022). *Metodychni rekomendatsii do napysannia y oformlennia vypusnykh kvalifikatsiinykh robit* [Methodological recommendations for writing and designing final qualification theses]. *Lutsk: Volynskyi natsionalnyi universytet im. L. Ukrainky*. Retrieved from https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/22728/3/metod_kval.pdf

9. Shkolna, O. (2023). *Vymohy do pidhotovky ta zakhystu kvalifikatsiinoi mahisterskoi roboty* [Requirements for the preparation and defense of a qualifying Master's thesis]. *Kyiv: Kyivskyi universytet im. Borysa Hrinchenka*.

10. Shmahalo, R. (2005). *Mystetska osvita v Ukraini seredyny XIX – seredyny XX stolittia: strukturuvannia, metodolohiia, khudozhni pozytsii* [Art education in Ukraine in the mid-19th – mid-20th centuries: Structuring, methodology, artistic positions]. Lviv.

11. Chyrva, A. (2020). *Khudozhnii eksperyment v mystetskykh praktykakh postmodernizmu* [Artistic experiment in the artistic practices of postmodernism]. *Narodознавchi zoshyty*, 5(155), 1169–1174.

12. Yur, M. (2014). *Khudozhnii eksperyment yak tvorcha stratehiia ukraïnskykh myttsiv* [Artistic experiment as a creative strategy of Ukrainian artists]. *Suchasne mystetstvo*, 10, 243–248.

Victoria Valeriivna Dutka, PhD, Associate Professor, Professor of the Department of Decorative Arts of Kosiv Institute of Applied and Decorative Arts of Lviv National Academy of Arts, Kosiv, Ukraine, radiokosiv@gmail.com, <https://orcid.org/000-0002-6269-7485>

Experimental practical activity of a Master's as a component of the preparation of a qualification thesis at the Kosiv State Institute of Decorative Arts

The article deals with the options for practical experiments of Master's of the educational and professional program "Decorative Art" of the Kosiv State Institute of Decorative Art, which form the basis of innovative projects in the process of preparing a qualification thesis. The educational program aligns with the Institute's development strategy as a leading art school, which aims to train professional personnel capable of

preserving folk traditions and finding innovative forms of transforming established stereotypes into new artistic products. Therefore, experimental activity, which consists of inventing form-forming concepts and technological innovations, is the main type of research at the educational level "Master's" and occupies a significant place in the logical and structural scheme of the educational program.

The materials of the article prove that the scientific and research component of the educational process is formed in the synthesis of field reconnaissance, theoretical analysis of the results of the applicant's search activity and practical testing of the selected topic in various materials and techniques of decorative art and contributes to the deep and comprehensive study of the selected topic, ensures consistency and effective implementation of the tasks set.

The relevance of the research forms is substantiated. Several options for practical experiments of masters of the educational and professional program "Decorative Art" are considered, which illustrate the main context of this study: a series of artistic works "War-Burned Hearts Will Forever Shine with Stars", where the applicant found his own pictorial techniques of conceptualism for the implementation of the author's project; a series "Portraits of Hutsul Folk Masters", where the result of the creative experiment was a combination of traditional drawing techniques with modern methods of digital technologies.

The examples of the results of the experimental activities of applicants confirm the innovations of creative approaches during the rethinking of established traditions of shaping and decorating folk art and craft products.

The conclusions of the article give grounds to consider the creative experimental activities of applicants of the educational level "Master's" as an innovative component of scientific research, which is characteristic of the educational process of higher education institutions in the field of "Culture and Art".

Keywords: Master's educational program, art, creativity, experiment, research, field research, theoretical analysis, practical testing.

Стаття надійшла до редакції 03.06.2025 р.